

STANJE I TENDENCIJE U OBLASTI RADA I ZAPOŠLJAVANJA

U 2003. godini aktivnosti Federalnog zavoda za zapošljavanje odvijale su se u skladu s nadležnostima utvrđenim Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, Programom rada Federalnog zavoda za zapošljavanje za 2003. godinu i donesenim aktima. Sve aktivnosti su bile usmjerene na utvrđivanje i provođenje ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uslovi za zapošljavanje, posredovanje u zapošljavanju i materijalno-socijalna sigurnost nezaposlenih osoba za vrijeme nezaposlenosti.

I pored aktivnosti koje je provodio Federalni zavod na stvaranju uslova za zapošljavanje, i dalje je visoka stopa nezaposlenosti (43%), koja je u stalnom porastu, i posljedica je, u prvom redu, sporog razvoja privrede, nezavršenog procesa privatizacije i nedovoljnog obima ulaganja investicija, koje čine osnovu za veću zaposlenost. Stanje na tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini je i dalje nezadovoljavajuće. Riječ je o kapitalu čija je cijena još uvijek visoka. Banke odobravaju kredite po visokim kamatnim stopama koje se kreću u prosjeku od 10% do 12%, što je za korisnike kreditnih sredstava veoma skupo. Visoka cijena kapitala je uticala da se znatan broj preduzeća, malih obrtnika i fizičkih osoba obrati Federalnom zavodu sa zahtjevom za korištenje sredstava predviđenih za podsticaj zapošljavanja. Jedini mogući izlaz u povećanju zaposlenosti jeste oživljavanje privrede, čime se rješava problem zapošljavanja, stvara proširenje poreske osnovice i smanjuju realne potrebe u socijalnoj zaštiti. Prisutni su i određeni društveni problemi koji u znatnoj mjeri utiču na stvaranje uslova za zapošljavanje, odnosno koji utiču na smanjenje broja već zaposlenih. To se u prvom redu odnosi na sporost u provođenju procesa privatizacije i neispunjavanje obaveza u onim preduzećima gdje je ovaj proces završen, a odnose se na preuzimanje određenog broja radnika.

Također, na negativan trend zaposlenosti, odnosno povećanje nezaposlenosti uticalo je i otpuštanje znatnog broja zaposlenih u Vojski Federacije Bosne i Hercegovine. Ni rješenja koja se nude za zbrinjavanje otpuštenih pripadnika Vojske Federacije BiH nisu čvrsta garancija za smanjivanje broja nezaposlenih. Isto tako, prisutan je problem rada "na crno" koji je u Federaciji BiH znatno naglašen (oko 180.000), što negativno utiče na prihode budžeta i uplate doprinosa. U takvim uslovima, od Federalnog zavoda se očekivalo da u okviru svojih funkcija doprinese povećanju zaposlenosti, odnosno smanjenju broja nezaposlenih.

Na primjeni Zakona, u oblasti zapošljavanja u Federaciji BiH radi 10 kantonalnih službi za zapošljavanje sa svojim biroima. U početnoj fazi njihovog rada postignuti su pozitivni pomaci ka efikasnijem obavljanju zadataka. Međutim, imajući u vidu izražen problem velikog broja nezaposlenih, trebalo bi i dalje unapređivati i prilagođavati njihov rad savremenim potrebama tržišta rada.

Zaposlenost

U Federaciji BiH, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, tokom 2003. godine prosječno je bilo zaposleno 387.713 radnika, što je u odnosu na prosjek 2002. godine (394.134) smanjenje za 6.421 radnika, odnosno 1,63%. U 2003. godini u privredi je prosječno bilo 250.922 zaposlena ili 64,72%, a u vanprivredi 136.791 ili 35,28%. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, dobijenih od organizacija-poslodavaca, u decembru 2003. godine u Federaciji BiH je bilo zaposleno 387.294 radnika, i to: u privredi 249.935 lica ili 64,53%, a u neprivredi 137.359 lica ili 35,47%. (U ovom broju su i zaposleni u: javnoj upravi, odbrani, obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti i ostalim javnim, društvenim, socijalnim, ličnim i uslužnim djelatnostima - 120.512 lica, i finansijskom posredovanju, poslovanju nekretninama, iznajmljivanju i poslovnim uslugama -16.847 lica, što ukupno iznosi 137.359 lica.) Broj zaposlenih u decembru 2003. godine, u odnosu na prosjek 2002. godine, manji je za 6.838 ili 1,73%, a u odnosu na novembar za 382 ili 0,10%.

Najveći broj zaposlenih (decembar 2003. godine) ima Kanton Sarajevo - 86.175, Tuzlanski kanton - 68.794, Zeničko-dobojski kanton - 67.678, Hercegovačko - neretvanski kanton - 41.535 itd.

Podaci o broju zaposlenih odnose se na zaposlene koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena. U ovaj broj uključeni su zaposleni u poslovnim subjektima, u obrtu i slobodnim profesijama, odbrani i policiji. Broj zaposlenih u 1991. godini na teritoriji koja prema sadašnjem teritorijalnom razgraničenju pripada Federaciji BiH iznosio je 631.020, tako da je nivo zaposlenosti u decembru 2003. godine dostigao 60,90% nivoa iz 1991. godine.

Stopa zaposlenosti u Federaciji BiH koncem decembra 2003. godine iznosila je 24,48% i različita je po kantonima, a kreće se od, najniže, 15,70% u Bosansko-podrinjskom kantonu, do 31,05% u Kantonu Sarajevo.

Procjenjuje se da je u Federaciji BiH "na crno" zaposleno oko 180.000 lica, što međunarodne organizacije i Svjetska banka uključuju u ukupnu zaposlenost.

Nezaposlenost

Prosječan broj nezaposlenih u 2003. godini iznosio je 296.646 i veći je u odnosu na prosjek 2002. godine (287.187 lica) za 9.459 ili 3,29%.

Krajem decembra 2003. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine na evidencijama službi za zapošljavanje bilo je 304.830 nezaposlenih lica, što predstavlja povećanje za 1.375 lica ili 0,45% u odnosu na novembar 2003. godine. Stopa nezaposlenosti u Federaciji BiH u decembru 2003. godine iznosila je 44,01% i ima tendenciju rasta u odnosu na prethodne dvije godine. Ako se uzme u obzir da u Federaciji BiH radi "na crno" oko 180.000 lica, među kojima je znatan broj lica sa evidencije nezaposlenih, ta stopa je znatno niža. Bez obzira na način iskazivanja stope nezaposlenosti, ona je dostigla

dramatične razmjere i najteži je ekonomski, socijalni, moralni i generacijski problem kako u Federaciji Bosne i Hercegovine tako i u Bosni i Hercegovini.

Posmatrano po kantonima, najveći broj registrovanih nezaposlenih lica nalazi se u Tuzlanskom (75.608 ili 24,79%), u Zeničko-dobojskom (60.179 ili 19,73%), u Kantonu Sarajevo (59.791 ili 19,61%), a najmanji u Bosansko-podrinjskom kantonu (4.149 ili 1,36%) u odnosu na ukupan broj registrovanih nezaposlenih u Federaciji BiH.

Učešće stručnih lica u ukupnom broju registrovanih nezaposlenih iznosi 187.446 ili 61,48%, a nestručnih 117.384 ili 38,52%.

Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih u decembru 2003. godine bila je sljedeća: VSS 3.683 ili 1,20%, VŠS 3.692 ili 1,20%, SSS 65.252 ili 21,40%, VKV 2.704 ili 0,88%, KV 112.115 ili 37,13% NKV 106.062 ili 34,78%, PKV 10.163 ili 3,36% i NSS 1.159 ili 0,38%.

Od ukupnog broja lica koja traže zaposlenje, u decembru 2003. godine registrovano je 140.048 žena, što je za 94 ili 0,07% više u odnosu na prethodni mjesec. Broj žena koje prvi put traže zaposlenje iznosi 81.081 ili 57,89%. Njihovo učešće u evidentiranoj nezaposlenosti u decembru 2003. godine iznosilo je 49,93%.

Broj lica koja prvi put traže zaposlenje je 157.437 i više ih je za 1.826 u odnosu na novembar 2003. godine. Od toga stručnih lica je 92.435 ili 58,70%, a nestručnih 65.002 ili 41,29%.

Tokom decembra 2003. godine službama za zapošljavanje prijavilo se 7.895 novih lica koja traže zaposlenje, što je za 1.577 ili 19,97% više u odnosu na novembar 2003. godine.

II

OSTVARIVANJE FUNKCIJA FEDERALNOG ZAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE

Posredovanje u zapošljavanju

Posredstvom službi za zapošljavanje u 2003. godini je zaposleno 24.504 lica ili prosječno 2.042 lica u toku jednog mjeseca, što je za 2.016 više u odnosu na 2002. godinu. Izuzetno nepovoljan odnos ponude i tražnje radne snage se i dalje nastavlja, na što ukazuje podatak da je na jedno radno mjesto u decembru 2003. godine konkurisalo 356 nezaposlenih lica.

Brisanje iz evidencije nezaposlenih lica ima ujednačen prosjek u posljednje tri godine i kreće se između 6.000 i 6.100 lica mjesečno, i ima tendenciju pada u odnosu na 2002. godinu.

U velikom porastu je broj lica kojima je prestao radni odnos. U 2003. godini iz ovog razloga prosječno mjesečno se javilo 780 novih lica, što je u odnosu na 2002. godinu (714) porast za 66 lica ili 9,1%. U decembru 2003. godine po ovom osnovu evidentirano je 1.287 lica u odnosu na 845 u prethodnom mjesecu, što je više za 442 ili 52,31%.

Mjere aktivne politike zapošljavanja

Aktivna politika zapošljavanja u 2003. godini provođena je u skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Pravilnikom o mjerama za podsticaj zapošljavanja.

U cilju efikasnijeg i racionalnijeg korištenja sredstava donesena je Odluka o raspodjeli sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje za zadovoljenje potreba u oblasti zapošljavanja ("Službene novine FBiH", broj 22/03) kojom su utvrđeni kriteriji raspodjele sredstava za namjene propisane članom 50 Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba. Naime, Odlukom i Zakonom regulisano je da Federalni zavod u cilju ravnomjernog ostvarivanja materijalne i socijalne sigurnosti nezaposlenih osoba dodjeljuje kantonalnim službama za zapošljavanje sredstva za podmirenje ovih potreba ako su im postojeća nedostatna.

Nakon podmirenja troškova za funkcije kantonalnih službi i Federalnog zavoda, Zakonom je ostavljena mogućnost da se ta sredstva mogu koristiti za finansiranje programa za tržište rada - stvaranje uslova za zapošljavanje. Po ovom osnovu data je podrška onim programima koji obezbjeđuju zapošljavanje većeg broja radnika, koji imaju veći stepen dovršenosti investicije, koji zapošljavaju demobilisane vojnike, ratne vojne invalide i članove porodica poginulih boraca, koji obezbjeđuju zapošljavanje u kraćem periodu, supstituciju uvoza i povećanja izvoza, zapošljavanje u poljoprivredi, industriji i zanatstvu, kao i onim programima koji imaju razvojnu komponentu. Pored toga, pri dodjeli sredstava vodilo se računa i o nivou razvijenosti regija.

U izvještajnom periodu, po osnovu provođenja aktivne politike zapošljavanja, planirana su sredstva u iznosu od 37,829.694 KM. Za pružanje finansijske podrške poslodavcima i nezaposlenim osobama u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje i provođenje profesionalne orijentacije, stručne pripreme, dokvalifikacije i prekvalifikacije u 2003. godini je angažovano ukupno 29,522.654 KM. Od toga je 1,490.100 KM angažovano za realizaciju Programa poticanja zapošljavanja 1.000 mladih osoba sa visokom stručnom spremom i 27,352.755 KM na kreditnoj osnovi za podsticaj zapošljavanja. Za stručnu obuku i prekvalifikaciju realizovano je 679.800 KM. Po osnovu stvaranje uslova za veće zapošljavanje omogućeno je zapošljavanje 5.405 radnika, od čega 2.674 nova radnika, 2.476 radnika je zadržano u radnom odnosu i 256 radnika će biti stručno osposobljeno-dokvalifikovano radi zapošljavanja. Značajno je istaći da se realizacijom ovih programa obezbjeđuju uslovi za radno angažovanje 2.670 osoba kroz rad u kooperantskim odnosima u poljoprivredi i kroz rad u kućnoj radinosti, a koje ovim vidom obavljanja djelatnosti obezbjeđuju egzistenciju sebi i svojim porodicama, a u mnogim povratničkim porodicama osigurava se i održivi povratak. Konačni podaci o broju zaposlenih ne mogu se

prezentirati imajući u vidu da će se većina programa realizovati u periodu od tri mjeseca do godine dana.

Sredstva za podsticaj zapošljavanja usmjerena su u većinu privrednih djelatnosti (49), kako slijedi: u oblast poljoprivrede 81 (od čega: u okviru stočarstva 55, proizvodnje voća, povrća i ljekobilja 14, peradarstva 12), preradu drveta 20, tekstilnu industriju 18, metalnu industriju 17, uslužnu djelatnost 17 (većim dijelom zanatske i druge usluge), građevinarstvo 15, prehrambenu industriju 10 itd.

Bitna funkcija koja proizlazi iz Zakona jeste pružanje pomoći u realizaciji programa profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije za nezaposlene osobe i njihovo ponovno zapošljavanje na odgovarajućim poslovima. Po tom osnovu u toku 2003. godine odobreno je 679.800 KM za realizaciju 14 programa. Znatan dio sredstava za ove namjene usmjeren je za poljoprivredu i iznosi 134.800 KM ili 20,71%. Za edukaciju poljoprivrednih proizvođača angažovani su specijalisti za pojedine oblasti, tako da je edukacija usmjeravana i prilagođavana komparativnim prednostima pojedinih područja, kao i nivou znanja i mogućnosti proizvođača da usvoji to znanje. Ovako provedenom edukacijom poljoprivredni proizvođač-kooperant je dobio opće znanje za intenzivnu proizvodnju i primjenu najsavremenijih metoda u organizaciji rada i korištenju tehničko-tehnoloških rješenja. Poseban aspekt edukacije odnosio se na mogućnost organizovanja poljoprivrednih proizvođača, te njihov jedinstven nastup na tržištu. Također, sredstva po ovom osnovu usmjerena su i za stručnu obuku, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju invalidnih lica (slijepih i slabovidnih osoba, kao i invalidnih lica oštećenog sluha i govora), ukupno 150.000 KM ili 22,22%. Preostali dio sredstava (ukupno 390.000 KM ili 57,51%) usmjeren je za stručno osposobljavanje radnika u metalnoj industriji, zdravstvu, grafičkoj djelatnosti, kao i određenog broja nezaposlenih VSS radnika koji su nakon završene obuke osposobljeni za osnivanje vlastitog biznisa ili za radno angažovanje u preduzećima.

Za realizaciju stručne obuke, dokvalifikacije i prekvalifikacije radnika u 2002. godini su odobrena sredstva za realizaciju 34 programa u iznosu od 2.640.985 KM. Realizacijom tih programa bilo je potrebno stručno osposobiti, prekvalifikovati i dokvalifikovati 1.760 radnika i kooperanta. Po ovom osnovu stručno je osposobljeno, prekvalifikovano, dokvalifikovano i zaposleno 1.839 radnika i kooperanta, a za 85 radnika obuka nije realizirana. Shodno zaključenim ugovorima o korištenju sredstava za podsticaj zapošljavanja, Federalni zavod će i u narednom periodu kontinuirano vršiti kontrolu njihovog angažovanja u namjene za koje su odobrena.

Kontrola (monitoring) realizacije kreditnih sredstava i zapošljavanja radnika po zaključenim ugovorima sa preostale tri banke s kojima Federalni zavod ima zaključen ugovor o komisionim poslovima biće nastavljen u toku 2004. godine. Naime, zbog velikog broja zahtjeva poslodavaca i fizičkih osoba, kao i tekućih poslova, predstavnici Federalnog zavoda nisu mogli obaviti monitoring o odobrenim kreditnim sredstvima u svim bankama, ali je ta obaveza zaključkom Upravnog odbora utvrđena kao permanentna obaveza u narednom periodu.

U okviru aktivne politike zapošljavanja, odnosno provođenja mjera i aktivnosti za stvaranje uslova za novo zapošljavanje, Federalni zavod je u 2003. godini usvojio dva veoma značajna projekta:

- **Program poticanja zapošljavanja mladih osoba sa visokom stručnom spremom i**
- **Projekat podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi.**

Polazeći od problema u zapošljavanju mladih osoba sa visokom stručnom spremom i pojave njihovog masovnijeg odlaska u inozemstvo, Federalni zavod za zapošljavanje je ovim programom pokušao obezbijediti uslove za zapošljavanje ove populacije u zemlji, cijeneći da su to budući nosioci razvoja društva. Cilj Programa je zapošljavanje mladih osoba visoke stručne sprema bez radnog iskustva, omogućavanje ravnopravnog natjecanja na tržištu rada, podsticanje povratka u mjesto prebivališta i destimuliranje njihovog odlaska u inozemstvo. U okviru Programa utvrđene su sljedeće poticajne mjere:

- sufinansiranje zapošljavanja na tržištu rada (privatni sektor),
- sufinansiranje zapošljavanja na područjima gdje su posebne potrebe za deficitarnim zanimanjima,
- sufinansiranje zapošljavanja u dijelu javnog sektora (osim organa uprave).

Programom je predviđeno zapošljavanje 1.000 mladih osoba visoke stručne sprema bez radnog iskustva. Planom je predviđeno da se Program realizuje u toku tri godine.

Pregled firmi-poslodavaca koji su se obratili sa zahtjevom za zapošljavanje određenog broja mladih osoba sa VSS i broj udovoljenih zahtjeva sa brojem zaposlenih mladih osoba sa VSS, stanje 31.12.2003. godine:

KANTON	Firme – poslodavci		Mladi sa VSS	
	zahtjevi	odobreno	zahtjevi	odobreno – zaposleni
1. Unsko - sanski kanton	30	21	124	31
2. Posavski kanton	5	5	5	5
3. Tuzlanski kanton	175	110	655	298
4. Zeničko – dobojski kanton	143	97	320	168
5. Bosansko – podrinski kanton	10	6	36	9
6. Srednjobosanski kanton	57	36	116	56
7. Hercegovačko – neretvanski kanton	65	47	123	69
8. Zapadnohercegovački kanton	43	35	63	56
9. Sarajevski kanton	139	83	446	169
10. Kanton 10 - Livno	7	6	15	9
FEDERACIJA - UKUPNO	674	446	1.903	870

Problem nezaposlenosti prisutan je kako kod povratnika u Federaciju BiH tako i kod povratnika u Republiku Srpsku, svrstavajući ovu kategoriju u najsiromašniji sloj i trajnu socijalnu kategoriju društva iako je radno sposobna. Kako su veoma mali izgledi za zapošljavanje na ranijim radnim mjestima, izvan poljoprivrede, većina domicilnih stanovnika i povratnika u ruralnim naseljima vraća se poljoprivrednoj djelatnosti kao najbržem i najsigurnijem načinu obezbjeđenja uslova za preživljavanje porodice. Da bi poljoprivredna djelatnost omogućila održiv povratak i ekonomski prosperitet domicilnim povratničkim porodicama, odnosno da bi otvorila prostor za zapošljavanje radno sposobnih osoba koje imaju odgovarajući poljoprivredni posjed, Vlada Federacije BiH, u saradnji sa Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnim ministarstvom raseljenih osoba i izbjeglica i Federalnim zavodom za zapošljavanje, predložila je Projekat podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi, koji ima za cilj realizaciju nabavke i raspodjele određenog broja većih kompleta poljoprivredne mehanizacije, uređaja za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta, plastenika, krupne i sitne priplodne stoke nezaposlenim u seoskim domaćinstvima, povratnicima i socijalno ugroženim porodicama na selu radi održivog povratka. Projekat je usvojila Vlada Federacije BiH, a u saradnji s pomenutim ministarstvima i Federalnim zavodom realizovaće se tokom 2004. godine na području Federacije BiH i Republike Srpske.

Zapošljavanje stranih državljana

Radne dozvole i odobrenja za izdavanje radne dozvole donose se na osnovu zakonskih propisa kojima su utvrđeni način i uslovi zapošljavanja stranih državljana i osoba bez državljanstva u Federaciji BiH.

U dosadašnjoj primjeni zakonskih odredbi stekle su se određene spoznaje i iskustva u vezi sa izdavanjem odobrenja – radnih dozvola te je Federalni zavod sa kantonalnim službama za zapošljavanje utvrdio Jedinственu metodologiju u postupku zapošljavanja stranaca i osoba bez državljanstva na području Federacije BiH, sa pratećim obrascima.

U skladu sa zakonskim odredbama, Federalni zavod je, po podnesenim zahtjevima od kantonalnih službi, u 2003. godini izdao 1.753 odobrenja i 297 radnih dozvola, što ukupno iznosi 2.050 odobrenja – radnih dozvola. Najviše zahtjeva za izdavanje radnih dozvola podneseno je u Kantonu Sarajevo i izdato je 1.211.

Najviše zahtjeva za izdavanje radne dozvole odnosi se na državljane Srbije i Crne Gore (786), Hrvatske (327), Kine (322) i dr. Što se tiče radnih dozvola izdatih kineskim državljanima, radna dozvola se izdaje jednom licu u trajanju od šest mjeseci.

Potrebno je istaći da u drugim državama odobrenja – radne dozvole izdaju institucije zapošljavanja na nivou države, te bi trebalo pokrenuti inicijativu za donošenje jedinstvenog zakona za Bosnu i Hercegovinu kako bi se uvela kontrola izdavanja radnih dozvola i ulaska stranih državljana u BiH, te zaštitilo domaće tržište radne snage.

III

MATERIJALNA I SOCIJALNA SIGURNOST ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

Materijalna i socijalna sigurnost za vrijeme nezaposlenosti, prema Zakonu, podrazumijeva:

- a) novčanu naknadu,
- b) doprinos za zdravstveno osiguranje i
- c) doprinos za penzijsko osiguranje.

a) Novčana naknada

Novčana naknada je pravo koje zaposlenici osiguravaju uplatom doprinosa za slučaj nezaposlenosti, u skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i drugim zakonima. Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti je jedan od obaveznih doprinosa, a sistem obaveznih doprinosa je uređen Zakonom o doprinosima. Uplata navedenog doprinosa, kao uslova za ostvarivanje prava na novčanu naknadu, jedan je od osnovnih razloga koji su uticali na broj korisnika ovog prava. U 2003. godini u Federaciji BiH novčanu naknadu je koristilo prosječno mjesečno 4.759 nezaposlenih lica. Ovaj broj korisnika novčane naknade bio bi znatno veći, s obzirom na broj lica kojima je radni odnos prestao bez njihove krivice usljed privatizacije, stečaja, likvidacije i drugih razloga, da su njihovi poslodavci, kao obveznici vršili obračun i uplatu doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti. I u 2003. godini veliki broj poslodavaca još uvijek je rješavao status zaposlenika na čekanju posla, prema članu 143 Zakona o radu, iako je prema stavu 1 navedenog člana status tih zaposlenika morao biti riješen do 5.5.2000. godine. To, istovremeno, u najvećem broju slučajeva znači da za taj period nije vršena uplata doprinosa.

Jedan od pokazatelja za navedeno stanje je i broj uložениh žalbi u postupku ostvarivanja prava na novčanu naknadu.

Federalni zavod, kao drugostepeni organ, u izvještajnom periodu je primio 700 žalbi, a kada se ima u vidu da je jednom žalbom bilo obuhvaćeno 350 žalitelja, to broj lica koja u prvostepenom postupku nisu ostvarila navedeno pravo, a koja su se žalila, iznosi 1.049. Od tog broja u 357 slučajeva žalbe su odbijene kao neosnovane, u 12 slučajeva prvostepena rješenja su poništena i drugostepeni organ je sam riješio stvar, u 56 slučajeva prvostepena rješenja su poništena i predmeti vraćeni prvostepenom organu na ponovni postupak, jedna žalba je odbačena kao neblagovremena, u 98 slučajeva obustavljen je postupak po žalbi, dok je ostalo neriješeno 176 žalbi, odnosno preneseno u narednu godinu.

b) Zdravstveno osiguranje

U izvještajnom periodu u Federaciji BiH zdravstvenim osiguranjem bilo je obuhvaćeno prosječno mjesečno 175.175 korisnika, odnosno 59,05% od registrovanih nezaposlenih lica.

Doprinos za zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica uplaćuju službe za zapošljavanje u skladu s propisima o zdravstvenom osiguranju. Ovakav način regulisanja pitanja zdravstvenog osiguranja nezaposlenih lica, gdje se Zakonom o zdravstvenom osiguranju donesenom na nivou Federacije BiH propisuju uslovi, rokovi i kategorije nezaposlenih lica, a propisima donesenim na kantonalnom nivou uređuje visina sredstava na ime doprinosa, potrebno je mijenjati u smislu da se ta pitanja urede Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba.

Inicijativom za izmjene i dopune ovog zakona, koja je zvanično upućena resornom ministarstvu, predlaže se da se zdravstveno osiguranje obezbjeđuje nezaposlenim licima koja su:

- korisnici novčane naknade;
- završila srednje, više i visoko obrazovanje;
- na stručnom osposobljavanju ili prekvalifikaciji u organizaciji službe za zapošljavanje;
- stekla uslove za uplatu doprinosa za penzijsko-invalidsko osiguranje po članu 31 stav 2 Zakona.

c) Penzijsko osiguranje

Osiguranje prava iz penzijsko-invalidskog osiguranja nezaposlenih lica kojima nedostaju tri godine do sticanja uslova za starosnu penziju, u smislu člana 31 stav 2 Zakona, podrazumijeva uplaćivanje doprinosa za tu kategoriju nezaposlenih lica.

U izvještajnom periodu u Federaciji BiH zahtjeve za ostvarivanje ovog prava podnijela su 853 nezaposlena lica sa evidencije službi za zapošljavanje, i to: kantonalnoj službi Bihać – 29; Zenica – 136; Travnik – 63; Goražde – 22; Sarajevo –293; Mostar – 125; Grude – 32; Tuzla – 153, dok u kantonalnim službama Livno i Orašje nije bilo zahtjeva.

Od ukupnog broja zahtjeva, riješena su 473, dok je 371 zahtjev u postupku rješavanja. U 343 slučaja priznato je navedeno pravo, a u 130 slučajeva donesena su negativna rješenja. Razlog za nepriznavanje ovog prava u najvećem broju slučajeva je što podnosiocima zahtjeva nedostaje više od tri godine do sticanja uslova za starosnu penziju, tako da ne ispunjavaju uslov iz člana 31 stav 2 Zakona.

Kada je u pitanju ovo pravo, Federalnom zavodu, kao drugostepenom organu, podneseno je sedam žalbi i sve su odbijene kao neosnovane.

Federalni zavod je saglasno utvrđenim zadacima u Programu rada za 2003. godinu, posebno u vezi s iniciranjem izmjena i dopuna Zakona, sačinio sveobuhvatan prijedlog izmjena i dopuna u saradnji sa kantonalnim službama za zapošljavanje, i zvanično inicijativu uputio Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike. Izmjene i dopune Zakona najvećim dijelom obuhvataju prava nezaposlenih lica u smislu pravičnijeg i fleksibilnijeg rješavanja, jer smatramo da su rješenja u postojećem zakonu dosta restriktivno uređena, posebno pravo na novčanu naknadu, i to kako u pogledu njegove dužine, tako i u pogledu visine ovog prava.

* * *

Ugovor o socijalnom osiguranju između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske

Bosna i Hercegovina je zaključila Ugovor o socijalnom osiguranju sa Republikom Hrvatskom i Administrativni sporazum o provedbi ovog ugovora ("Službeni glasnik BiH", broj 6/01). U smislu odredbe člana 1 tačke 7 Ugovora i člana 2 stav 4 Administrativnog sporazuma, Federalni zavod je tijelo zaduženo za održavanje direktne međusobne veze o provjeri podataka o korištenju novčane naknade za vrijeme privremene nezaposlenosti.

Shodno odredbama člana 2 Administrativnog sporazuma, Federalni zavod je provjeravao i popunjavao obrasce HR/BiH1 za preko 100 podnesenih zahtjeva u 2003. godini.

IV

SARADNJA SA DOMAĆIM I MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

I u 2003. godini Federalni zavod je imao sadržajnu i intenzivnu saradnju sa svim institucijama i organima koji imaju uticaja na stvaranje povoljnijih uslova za brže zapošljavanje. Naročito su značajni kontakti i razni vidovi saradnje sa Vladom Federacije BiH, Federalnim ministarstvom rada i socijalne politike, Federalnim ministarstvom finansija, Savezom samostalnih sindikata BiH, Privrednom komorom Federacije BiH i Zavodom za zapošljavanje Republike Srpske, kao i sa predstavnicima Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda, Evropske unije za reformu stručnog obrazovanja i obuke i dr.

Posebnu pažnju je zaslužio projekat "INTERREG III A" jer se bavi najvažnijim pitanjima razvoja saradnje i integracije u oblasti zapošljavanja u

Jadranskoj regiji u cilju unapređenja stanja na tržištu rada Jadranske regije, i to kroz:

- pokretanje međudržavne saradnje u oblasti rada i zapošljavanja,
- stvaranje jedinstvenog tržišta rada,
- stvaranje jedinstvene baze podataka,
- daljnje unapređenje kvaliteta rada u službama za zapošljavanje,
- zapošljavanje naših radnika za kojima postoji potreba u Italiji, a nakon što se stvore uslovi za to.

Projekat "INTERREG III A" u svom sastavu ima 60 subprojekata, a nosilac i organizator za sve njih je Vlada Republike Italije preko svojih regija. Budžet u iznosu od oko 101 milion eura su obezbijedili Evropska unija, Vlada Italije i uključene regije (Venezia, Giulia, Emilia Romagna, Marche, Molise, Abruzzo i Puglia). Nosilac projekta u Bosni i Hercegovini biće Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, a sve aktivnosti će se obavljati s Federalnim zavodom za zapošljavanje, Zavodom za zapošljavanje Republike Srpske i kantonalnim službama za zapošljavanje.

Također, Federalni zavod je ostvario saradnju i s Fondacijom "Henrich Boll" i Uredom visokog predstavnika za BiH u cilju osposobljavanja i pripreme kadrova za obavljanje odgovarajućih radnji na terenu u stvaranju uslova za pokretanje malog biznisa radi održivog povratka.

V

RAD ORGANA UPRAVLJANJA

Upravni odbor je održao 10 sjednica, na kojima su razmatrana najvažnija pitanja iz nadležnosti Federalnog zavoda i ostvarivanja funkcija zapošljavanja. Usvojeni su Izvještaj o radu i Izvještaj o finansijskom poslovanju u 2002. godini, te doneseni finansijski planovi za oblast zapošljavanja u Federaciji BiH i Federalnog zavoda za zapošljavanje za 2003. godinu, Program rada za 2003. godinu, kao i Akcioni plan na bazi nalaza i preporuka Revizorskog tima. Također, donesen je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o mjerama za podsticaj zapošljavanja i izmjene i dopune Statuta koje je sugerisao Ured za zakonodavstvo Vlade Federacije BiH. (Iako su po treći put vršene izmjene i dopune Statuta i odredbe Statuta usklađivane s prijedlozima i sugestijama Ureda, na Statut još uvijek nije dobijena saglasnost od Vlade Federacije BiH.) Između ostalog, usvojeni su Program poticanja zapošljavanja mladih osoba sa visokom stručnom spremom, Projekat podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi i data je podrška predloženim izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, kojim će se inicirati pokretanje zvanične procedure za izmjene i dopune Zakona.

Kontinuirano su, na skoro svim sjednicama, razmatrani prijedlozi Komisije za ocjenu programa za podsticaj zapošljavanja, donošene odluke o

dodjeli sredstava i usvojeni izvještaji o monitoringu plasmana bespovratnih i kreditnih sredstava.

Nadzorni odbor je održao devet sjednica, na kojima su analizirani izvještaji o poslovanju Federalnog zavoda, pregledani godišnji izvještaji o poslovanju i godišnji obračun te provjeravana urednost i zakonitost vođenja poslovnih knjiga.

VI

STRUČNA SLUŽBA

U cilju organizacije i rada službe Federalnog zavoda, doneseni su: Pravilnik o osnovama unutarnje organizacije, Odluka o sistematizaciji radnih mjesta, Pravilnik o radu i Pravilnik o utvrđivanju uslova i kriterija za davanje saglasnosti za provođenje javne nabavke po posebnim metodama. Sporazumom o rješavanju radnog statusa zaposlenika ranijeg Zavoda za zapošljavanje Bosne i Hercegovine, potpisanog 4.12.2003., Federalni zavod je preuzeo devet radnika, od kojih je jedan penzionisan sa 31.12.2003. godine, a četiri su, do daljnjeg, angažovana u Agenciji za rad i zapošljavanje BiH. Sa 31.12.2003. godine Federalni zavod je imao 39 zaposlenih, a njihova kvalifikaciona struktura je sljedeća: magistar 1, VSS 12, VŠS 6, SSS 10, KV 7 i NK 3.

VII

INFORMACIONI SISTEM

Federalni zavod za zapošljavanje uradio je projektni zadatak za jedinstveni informacioni sistem i proveo je proceduru javnog nadmetanja. Za potrebe projekta izvršena je analiza stručnih i hardverskih potencijala u općinskim biroima i kantonalnim službama za zapošljavanje. Podaci o svim zaposlenima, prema poslovima koje obavljaju i nivou obučenosti za rad na računaru, kao i o stanju opreme sa bitnim pokazateljima o performansama, omogućice u izvedbi projekta precizno planiranje obuke za zaposlenike i opremanje službi.

Pravilnik za vođenje evidencija u oblasti zapošljavanja još nije donesen. Sa predstavnicima Federalnog ministarstva rada i socijalne politike ovaj pravilnik je doraden jer jedinstveni informacioni sistem treba biti njime podržan.

Za Program poticanja zapošljavanja mladih osoba sa visokom stručnom spremom ("Posao za 1.000 mladih sa VSS") uraden je softver za sve funkcije Projekta: podnošenje zahtjeva, odobravanje i zaključivanje ugovora, praćenje isplate plaća za zaposlene po Projektu i odobravanje avansa. Također, dograđeni su baza i softver za praćenje korištenja sredstava predviđenih za podsticaj zapošljavanja, čime je omogućeno davanje izvještaja prema raznim parametrima.

VIII

INFORMATIVNA DJELATNOST

Odnos Federalnog zavoda za zapošljavanje prema javnosti u 2003. godini bio je rezultat njegove poslovne djelatnosti, kao i načina na koji nastoji riješiti određene probleme na tržištu rada.

U poboljšanju kvaliteta svoga rada, Federalni zavod je u protekloj godini unaprijedio saradnju sa redakcijama i novinarima medijskih kuća. Radi objektivnog i blagovremenog informisanja građana o svojim aktivnostima, Federalni zavod se svakog mjeseca oglašavao saopćenjem za javnost, plasirajući sve relevantne podatke. Posebna pažnja je posvećena promoviranju projekta "Posao za 1.000 mladih sa VSS", pri čemu je ostvarena korektna saradnja s redakcijama i novinarima.

U Statističkom biltenu, koji se objavljuje redovno sredinom svakog mjeseca, a koji sadrži tabelarno i grafikonski izražene sve podatke o zaposlenosti i nezaposlenosti u Federaciji BiH, objavljavani su i najvažniji dokumenti iz oblasti zapošljavanja. Također, putem internet stranice **www.fzz.ba** blagovremeno su prezentirane sve relevantne informacije u vezi sa zapošljavanjem i tržištem rada.

* * *

Napomena: *Radi potpunijeg informisanja i sagledavanja stanja u oblasti zapošljavanja, u prilogu su dati statistički pokazatelji iz kojih se mogu sagledati stanje i tendencije u ovoj oblasti.*

Sarajevo, februara 2004. godine.